

FRA MARIOFIL SIVRIĆ

(1913.-1945.)¹

Jedan od mlađih hercegovačkih franjevaca kojeg su partizani ubili u svome divljaštvu i neviđenoj mržnji na vjeru i Crkvu bio je fra Mariofil Sivrić, odgojitelji i aktualni vikar franjevačkog samostana na Širokom Brijegu. U veljači 1945. nalazio se na Širokom Brijegu. Veoma je čudno da je fra Mariofil jedini koji nije ubijen niti u prvoj skupini franjevaca na Širokom Brijegu (12-orica koji su ubijeni i spaljeni u protuzrakoplovnom skloništu ispred samostana), a niti je odveden s drugom skupinom sa Širokog Brijega (8-orica koji su odvedeni kamionom u pravcu Splita, te ubijena u Zagvozdu i na drugim mjestima, do danas nepoznatima).² O njemu je fra Ante Marić zapisao: "Partizani ga uhitili u fratarskoj hidrocentrali 8. veljače 1945. Nisu ga, navodno, odmah odveli s osmoricom subraće prema Splitu, već su ga naknadno negdje ubili 12. veljače 1945. Najvjerojatnije je izdvojen iz ove skupine i odveden kasnije, 10. veljače 1945., te ubijen na nepoznatom mjestu."³ Zašto je fra Mariofil bio izdvojen i iz jedne i iz druge širokobriješke skupine i ubijen odvojeno od njih, vjerojatno će ostati vječnom tajnom. Možda zato što je bio vikar, pa su ga partizani još trebali kako bi ih uputio u kućne stvari, pokazao namirnice u samostanu ili pak kako funkcioniraju pojedini uređaji u samostanu? On je to kao vikar znao najbolje. Možda ga je zbog otvorene komunikacije netko od partizanskih oficira htio zaštititi, ali su se kasnije predomislili pa ga ipak ubili? Teško će se ikada saznati.

-
- 1 Životopis izvorno objavljen u *Stopama pobijenih*, br. 6 (2011.), str. 46-51. Ovdje dopunjen i prerađen.
 - 2 Ante MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, Mostar, 2007., str. 23-39.
 - 3 A. MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, str. 40.

Djetinjstvo i školovanje

U arhivu Provincije o fra Mariofilu sam uspio pronaći prilično mali broj dokumenata. Tako niti njegov životopis neće moći biti dovoljno opširan koliko bismo željeli i koliko bi bilo potrebno. Objavljujemo ipak ona saznanja do kojih smo došli na temelju izvorne građe.

Rođen je u Međugorju 16. veljače 1913.⁴ Krsno ime mu je Marijan. Roditelji: Nikola i Anica rođ. Prskalo. Krstio ga je istoga dana fra Anđeo Nuić, međugorski župnik, poznati hercegovački franjevac, provincijal i pisac glasovitoga molitvenika koji se priređuje i tiska od 1892. godine u više izdanja s naslovom *Molitvenik fra Anđela Nuića*.⁵ Osnovnu školu, od 1. do 4. razreda, Marijan je završio u rodnom Međugorju. Potom je stupio u sjemenište i franjevačku gimnaziju na Širokom Brijegu. U prvi razred pošao je šk. 1924./25. godine. U drugom razredu je šk. god. 1925./26. Bio je osrednji učenik, o čemu postoji svjedočanstvo iz 4. razreda srednje škole. Ocjene: vladanje 5, vjeronauk 4, hrvatski 4, latinski 3, grčki 3, francuski 2, zemljopis 2, matematika 2, kemija 2; nema izostanka niti neopravdanih sati. Razrednik mu je bio dr. fra Fabijan Paponja. U 6. razredu je 1929./30. godine. Nakon svršenog 6. razreda stupio je u novicijat (1930./31.), te je sedmi i osmi razred dovršio kao klerik: srednjoškolac u habitu. U 7. razredu prošao je dobrim uspjehom. Razrednik mu je bio dr. fra Svetozar Petric. U 8. razredu prošao je vrlo dobrim uspjehom. Razrednik mu je bio dr. fra Oton Knezović. Maturalni ispit polagao je od 7. do 16. lipnja 1933. Predsjednik ispitne komisije bio je ministarski izaslanik Mihailo Živković, potpredsjednik direktor gimnazije fra Krešimir Pandžić, a ispitni odbor činili su dr. fra Oton Knezović (hrvatskosrpski jezik), dr. fra Marijan Zubac (opća i narodna povijest i zemljopis), dr. fra Živko Martić (latinski jezik) i dr. fra Svetozar Petric (francuski jezik). Maturirao je vrlo dobrim.⁶ Tako je Marijan - fra Mariofil Sivrić od osrednjeg, gotovo lošeg učenika, postao na kraju vrlo dobar, što se sigurno ima zahvaliti njegovoj ustrajnosti i sustavu učenja u franjevačkoj gimnaziji.

Bogoslovni studij

Odmah po okončanju gimnazije fra Mariofil je u sljedećoj školskoj godini upisao filozofsko-teološki studij koji je pohađao u Franjevačkoj bogosloviji u

4 U Imeniku Hercegovačke franjevačke provincije, str. 54, br. 478, pogrešno stoji da je rođen 10. veljače 1913. Taj pogrešni podatak kasnije preuzimaju svi životopisi. Matica krštenih jasno kaže da je rođen 16. veljače.

5 Arhiv župe Međugorje: Matica krštenih, sv. II, str. 2, br. 16.

6 Ante MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, Mostar, 2011., sv. II, str. 174, 272, 409, 480; sv. III, str. 164, 214, 682.

Mostaru. Prvi semestar upisao je 1933./34. akademske godine. Polagao je sljedeće predmete, i u zimskom i u ljetnom semestru: apologetika, povijest Crkve, filozofija i hebrejski jezik. Prosjek ocjena bio je 8 i malo više, što je značilo da je bio vrlo dobar student. Vladanje je bilo 2 (pohvalno), a marljivost također 2 (ustrajna). U akad. 1934./35. godini prosjek se ocjena još popravio, te je već u ljetnom semestru bio gotovo 9, što znači da je postao odličan student. Imao je ove predmete: Sveto pismo, dogmatika, moralna teologija, crkveno pravo, povijest Crkve, filozofija, ascetika. Ponašanje je sada bilo uzorno (1). Treću godinu upisao je u zimskom semestru 1935./36. Prosjek ocjena bio je opet 9. Polagao je sljedeće predmete: Sveto pismo, dogmatika, moralna teologija, crkveno pravo, povijest Crkve, propovjedništvo, etika, ascetika, te u ljetnom semestru pastoralna teologija.⁷

Nakon što je sredinom 1936. godine bio zaređen za svećenika, fra Mariofil je bio određen da studij nastavi u inozemstvu. Provincijal je stoga već 5. kolovoza 1936. od generala Reda tražio obedienciju za studente u inozemstvu: fra Mariofil Sivrić i fra Nenad Pehar bili su određeni za studij u Breslauu u Njemačkoj (danas Wrocław u Poljskoj).⁸ U Breslauu je ostao sigurno jednu godinu (1936./37.), a vjerojatno i još jednu (1937./38.). Iz toga razdoblja gotovo da nema nikakvih dokumenata, pa je teško donijeti konačni sud o drugoj akademskoj godini. Znamo da je fra Mariofil krajem srpnja 1937. dobio od provincijala obedienciju da se može vratiti u Provinciju,⁹ te da je od Direkcije državnih željeznica dobio povlaštenu kartu za putovanje. Karta je poslana na franjevački samostan u Zagreb 5. kolovoza 1937.¹⁰ Iz 1937./38. godine nema dokumenata o fra Mariofilu: pretpostavljam da se vratio u Breslau i dovršio 5. godinu studija. Svakako, 5. listopada 1938. je u Mostaru. Bio je s kolegama kod biskupa na polaganju jurisdikcijskog ispita, te im je biskup podijelio jurisdikciju za djelovanje na području biskupije.¹¹

Vojsku nije služio: regrutna komisija u Mostaru proglasila ga je nesposobnim za vojsku 1939. godine po čl. 3, toč. 6.¹² Nije poznat razlog tomu proglašenju nesposobnim za vojnu službu.

7 Svi podatci preuzeti iz Liber classificationum ab 1895. (sv. I), str. 67, 69, 71, 74, 77, 80. Knjiga se čuva u Arhivu Provincije u Mostaru - izmješteni arhiv, soba br. 418, sv. B-5.

8 Arhiv Provincije: SP, sv. 116, f. 96.

9 Provincijalov dopis od 30. srpnja 1937. (Arhiv Provincije: SP, sv. 120; dopis poslan, za njega znamo iz Urudžbenog zapisnika).

10 Arhiv Provincije: SP, sv. 120; (za dokument znamo iz Urudžbenog zapisnika).

11 Arhiv Provincije: SP, sv. 125, ff. 157, 158.

12 Arhiv Provincije: Osobnik (fra Mariofil Sivrić) iz 1944. godine.

Redovništvo i svećeništvo

Fra Mariofil je u franjevački novicijat na Humcu stupio 3. kolovoza 1930. Franjevački mu je habit obukao provincijal fra Dominik Mandić, a meštar mu je bio fra Eugen Tomić st. Njegova je generacija bila veoma brojna: obučeno ih je čak 17. Sudbina njegovih kolega bila je veoma različita: sedam je napustilo zajednicu (Ante fra August Boras, Grgo fra Domagoj Ereš, Jure fra Blago Granić, Jure fra Anđeo Leko, Frano fra Miron Nevistić - kasnije poznati književnik u emigraciji, Jerko fra Budislav Pandžić, Dane fra Kosta Vego), jedan je napustio Franjevački red, ali je ostao svećenik (fra Anzelmo Čulina - don Florijan Čulinović, bio više desetljeća župnik u Žepču), jedan je umro mlad, kao klerik (fra Bernard Katić, † 1943.), jednoga su partizani ubili kao i fra Mariofila (fra Nenad Pehar), a samo ih je nekoliko preživjelo rat i poraće i nastavilo djelovati kao franjevci (fra Mutimir Ćorić, fra Berislav Mikulić, fra Miroljub Skoko i fra Bosiljko Vukojević u Hercegovini, a fra Kruno Pandžić i fra Berto Dragičević u Americi i Kanadi).¹³ Jednostavne zavjete fra Mariofil je položio na Humcu 5. kolovoza 1931., a svečane u Mostaru 12. kolovoza 1934.¹⁴

Za subđakona, đakona i svećenika fra Mariofil je zaređen iste godine, 1936., u svega dva mjeseca. On je imao dovoljno godina, te zapreka nije mogla biti kantska dob, kao što je bila kod dobrog broja novih ređenika. S njim je zaređeno nekoliko kolega. Provincijal je *litterae dimissoriae* za subđakonatu za više kandidata poslao biskupu Mišiću 22. travnja 1936. Riječ je o sljedećim kandidatima: fra Mariofil Sivrić, fra Nenad Pehar, fra Berislav Mikulić, fra Kruno Pandžić, fra Bosiljko Vukojević, fra Berto Dragičević i fra Miroljub Skoko.¹⁵ Uskoro su, 5. lipnja, *litterae dimissoriae* poslana i za đakonatu za iste kandidate, a njima je pridodan još i fra Krsto Ravlić.¹⁶ U istome su mjesecu šestorica bogoslova: fra Berto Dragičević, fra Kruno Pandžić, fra Nenad Pehar, fra Mariofil Sivrić, fra Miroljub Skoko i fra Bosiljko Vukojević, zaređena za svećenike: zaređio ih je biskup Mišić u Kotoru 14. lipnja 1936.¹⁷ Odmah po polaganju jurisdikcijskog ispita fra Mariofil je početkom listopada 1938. imenovan kapelanom na Širokom Brijegu.¹⁸ Biskup ga je veoma brzo potvrdio za to mjesto.¹⁹

Na toj je pastoralnoj službi fra Mariofil ostao samo tri mjeseca. Već je početkom 1939. godine od provincijala dobio dekret da je premješten iz samostana u kon-

13 Robert JOLIĆ, *Novicijat hercegovačkih franjevaca*, Mostar, 2009., str. 152-153.

14 Imenik Hercegovačke franjevačke provincije, str. 54, br. 478.

15 Arhiv Provincije: SP, sv. 114, f. 479.

16 Arhiv Provincije: SP, sv. 115, f. 135.

17 Arhiv Provincije: SP, sv. 115, f. 173; sv. 116, ff. 36, 83.

18 Provincijalov dopis od 6. listopada 1938. (Arhiv Provincije: SP, sv. 125, ff. 159, 160).

19 Biskupov dopis od 12. listopada 1938. (Arhiv Provincije: SP, sv. 125, f. 220).

vikt za drugoga prefekta vanjskih đaka.²⁰ Taj je dekret provincijal potvrdio i na početku sljedeće školske godine, te fra Mariofilu produžio službu drugoga odgojitelja vanjskih đaka u konviktu.²¹ Tu je službu fra Mariofil obnašao nekoliko godina, svakako više od pet godina. U međuvremenu je, dolaskom nove države prozване Nezavisnom Državom Hrvatskom, bilo govora o tome da bi fra Mariofil postao vojnim kapelanom u Mostaru. Od toga na kraju nije bilo ništa, iako je sve bilo dogovoreno. Jednoga ili dvojicu vojnih kapelana tražio je zamjenik vojnog kapelana za NDH vlč. Vilim Cecelja. Provincijal fra Krešimir Pandžić mu je u dopisu od 24. prosinca 1941. predložio upravo fra Mariofila. Bio je spreman dati još jednoga ili dvojicu vojnih kapelana, ali pod uvjetom da ostanu na području Provincije.²² Ipak je s imenovanjem od strane države išlo više nego sporo. Tek tri mjeseca kasnije Ministarstvo hrvatskog domobranstva javlja da se fra Mariofil vodi u evidenciji kao vojni kapelan.²³ Međutim, od stvarnoga imenovanja još nije bilo ništa. Pa kako niti dva mjeseca kasnije nije bilo ništa od imenovanja, a Ministarstvo je na kraju tražilo samo jednoga kapelana, a ne dvojicu ili trojicu kako je bilo izvorno najavljeno, provincijal je odustao od fra Mariofila i ponudio namjesto njega fra Berislava Mikulića. Kao glavni razlog navodi da je fra Berislav fizički jači i spremniji od fra Mariofila.²⁴ Tako je fra Mariofil ostao na Širokom Brijegu u istoj službi odgojitelja u konviktu. S njim su u konviktu bili 1940./41. fra Jerko Mihaljević, predsjednik rezidencije i direktor konvikta, i fra Leonardo Rupčić, prvi prefekt konviktoraca;²⁵ 1941./42. fra Fabijan Paponja, predsjednik i direktor, i fra Tadija Kožul, potpredsjednik i prvi prefekt,²⁶ a isti je sastav bio i 1942./43.,²⁷ god. 1943./44. pridodan im je još fra Oton Knezović kao duhovnik konviktoraca.²⁸

Konačno je u posljednjoj ratnoj promjeni osoblja fra Mariofil imenovan za samostanskog vikara na Širokom Brijegu (gvardijan je bio fra Andrija Jelčić). K tome, imenovan je župnim vikarom, vjeroučiteljem u Lištici i Mokrom, te ispovjednikom i propovjednikom.²⁹ Na toj ga je službi zatekla i nasilna smrt.

20 Dekret od 17. siječnja 1939. (Arhiv Provincije: SP, sv. 126, ff. 104, 105).

21 Dekret od 7. rujna 1939. (Arhiv Provincije: SP, sv. 127, ff. 394, 395).

22 Arhiv Provincije: SP, sv. 134, f. 521.

23 Dopis provincijalu od 18. ožujka 1942. (Arhiv Provincije: SP, sv. 135, f. 296).

24 Provincijalov dopis od 24. svibnja 1942. (Arhiv Provincije: SP, sv. 136, f. 23).

25 Dispositio personalis in Provincia Hercegovinae pro anno Domini 1940, Mostar, 1940., str. 6.

26 Dispositio personalis in Provincia Hercegovinae pro anno Domini 1941, Mostar, 1941., str. 6.

27 Dispositio personalis in Provincia Hercegovinae pro anno Domini 1942, Mostar, 1942., str. 6.

28 Dispositio personalis in Provincia Hercegovinae pro anno Domini 1943, Mostar, 1943., str. 4-5.

29 Dispositio personalis nostri jubilei centenarii 1844-1944, Mostar, 1944., str. 3.

Narav i karakter

Njegovi ga gojenici iz konvikta pamte po lijepom odnosu prema njima, ali i po tome što je tražio veliku urednost i disciplinu. O njemu je rekao fra Anđeo Herceg, da je bio “vrlo dobar, đaci su ga neobično voljeli, jer je on upravo u to vrijeme, odnosno kad sam ja bio u konviktu, a i kasnije, bio potprefekt u konviktu”.³⁰ Slično o njemu govore i svi drugi koji su ga poznavali. Tako s. Emilija Vasilj navodi: “On je bio zbilja onako neka, kako bih rekla, elegancija, otmjen, lijep, prihvaćen od svojih đaka, jer je radio u konviktu. Znam da su ga volili svi.”³¹ Fra Častimir Majić o njemu piše: “Žarište njegova svećeničkog rada bilo je usmjereno prema mladim naraštajima koji su u njemu nazrijevali pravoga predvodnika i vrsnog odgojitelja. Fra Mariofil je bio čovjek zadane riječi, otvorena stava i hrabra nastupa u čemu se može naslućivati i uzrok njegova tragičnoga životnog svršetka.”³²

Njegovi bivši đaci i kolege također svjedoče o njemu kao o čovjeku otvorena duha i naprednih ideja i pogleda. Evo nekih svjedočenja s okruglih stolova koje je 1993. organizirao širokobriješki gvardijan fra Jozo Zovko:

Fra Ferdo Vlašić: Poznavao sam ga zato što je mome kolegi Juri Milićeviću bio ujak. On bi ponekad bio s njim u razgovoru, pa bih se i ja tu našao. Imao sam dojam da je to svećenik veoma žive naravi. Bio je radostan. Želio je učiniti uslugu svima i mislim da je našao baš pravo zvanje u franjevaštvu. Bio je pravičan, dobar i uslužan svećenik. Nije bio profesor, već odgojitelj u konviktu.

Ante Vasilj: Dvije sam godine bio u konviktu i bio mi je odgojitelj. Oba smo iz Međugorja, znači zemljaci. Želio je naravan i ispravan odnos s učenicima i veliku disciplinu. Kad bismo učili, bili bismo po abecedi raspoređeni, a isto tako kada bismo se hranili i spavali. Bio je miran i tih.

Dr. fra Bazilije Pandžić: Poznavao sam ga kao starijeg đaka od sebe. Moj dojam je da je bio živ, vješt i brz u svršavanju poslova.

Fra Umberto Lončar: Bio je prefekt u konviktu i dovodio bi konviktorce na misu u osam sati. Bio je fin, krasne kose i nikome nije bio odbojan. Dobar fratar.

Franjo Vukšić: Stanovao sam u konviktu i on mi je bio odgojitelj. Bio je više detaljist, imao je sve detalje u rukama i išao je na sitnice, ali pravičan prema

30 Fra Andrija Nikić: Svjedočanstva očevidaca, 1971. Razgovor s fra Anđelom Hercegom. Čuva se u arhivu Vicepostulature na Humcu.

31 Fra Miljenko Stojić: Razgovor sa s. Emilijom Vasilj, str. 16. Čuva se u arhivu Vicepostulature na Humcu.

32 Častimir MAJIĆ, “Nasilna smrt na hercegovačkom kamenjaru,” *Naša ognjišta*, br. 12/2008., str. 25.

đacima. Kao svećenik, redovno nas je vodio na misu, držao bi misu za nas. Vodio bi nas na izlete na Kočerin i Mokro. S đacima je uvijek bio povezan. (...)

Fra Vinko Dragičević: Sjećam ga se iz svoga prvog razreda. Bio je veseo i pristupačan, lako bi se u društvu snašao. Čini mi se da je svoj život, uz one sposobnosti koje mu je Bog darovao, iskoristavao sto posto. Ljudima je bilo drago s njim razgovarati.

Fra Berislav Mikulić: Mi smo kolege. Ja mislim da je rečeno sve što se može reći. Među nama je bio omiljen. Znao se šaliti i šale pričati, naravno pristojne. Znao bi pričati šale na račun nas i sebe, ali nikad uvredljivo. Svoje je dužnosti vršio kao i drugi.

Josip-Jozo Tomašević: Đak sam bio tamo, konviktorac, rodom iz Slavonije. Uz sadašnjeg biskupa Ćirila Kosa, jedini Slavonac. Fra Mariofil je bio jedan moderan čovjek, temperamentan silno. Igrao je s nama odbojku. Hodao je tako da je bilo teško s njim u korak hodati, premda smo mi bili mladi. Šetali smo mnogo. Vozio je motor-kotač. Popravljao sam s njim motor-kotač. Čak smo krali dijelove Talijanima, talijanskoj vojsci. Bio je jedna živa, temperamentna osoba. Išli smo na kupanje. Kupali smo se u Jažvi, pokraj mlinice. Veseo, vic-majstor. Ja ne mogu zapamtiti te šale. Govorio je dobro njemački. Puno puta je bio prevoditelj, jer je tamo bila vojna bolnica. Uglavnom to govorim zato što 1943. nisam bio u toj zoni, takozvanoj okupacijskoj talijanskoj zoni. Meni nisu puštali tamo pohađati redovno školu, nego bih ja došao pa bih polagao razredni ispit petog i šestog. Onda bih ja tu bio po mjesec dana, možda i više, zato jer bi bile potrgane željezničke veze do Slavonije. Trebalo se voziti od 24 do 36 sati, zavisno o rušenjima pruge. Bio sam, rekao bih, njegov miljenik i fra Fabijana Paponje. On je nama bio drug, ne prefekt. Bio je kao naš vršnjak, sve bi nas pridobio.

Slavko Tomić: Bio sam vanjski đak. O pokojnom fra Mariofilu doživljavam sliku, a ono što ste Vi pročitali, a posebno što je gospodin Tomašević rekao, stvarno je bilo tako. U nekim trenucima nisi znao je li ti on prefekt ili prijatelj!? On je dosta izlazio na šetnje s nama, čim je imao slobodna vremena. Oslobađao je duh, što bih rekao jednom ocjenom, najviše od naših učitelja. Ne u duhovnom smislu, nego u onom slobodarskom smislu pridonosio je oslobađanju osobnosti. On je na mene ostavio jedan dojam. Nekad mi je bio bliži nego brat, koji je stariji dvije godine od mene.

Jure Leko: Kolega Marijan Sivrić, poslije fra Mariofil, bio je vrlo drag, ugodan i srdačan čovjek. Iz njega je uvijek nešto dobro zračilo. Bio je pošten kao što smo i svi morali biti takvi, jer smo bili tako odgajani. Kolegijalan je bio nadalje. Što se tiče učenja, bio je srednji đak. Pomagali smo se uvijek između sebe. Nije se baš isticao u tjelesnim vještinama, mi smo bili više vragolasti od njega. Bio je vrlo drag i ugodan čovjek.

Grgo Kolobarić-Grga: Naravno, pokojni fra Mariofil bio je stariji od mene, ali ga se sjećam vrlo dobro kao vrlo vesela i pristupačna svećenika i potvr-

đujem sve ovo što ste kazali. Međutim, jedan detalj što je gospodin Bubalo kazao. Bio sam 1945. godine u blagovaonici, jer je on bio u mlinici, dolje sa nama ostalima. I kad je bilo stisnulo najcrnje, povirila su dvojica oficira. Koliko se sjećam bio je jedan major, a drugi kapetan. Bili su, čini mi se Splitsani. Odakle su se oni poznavali, ja ne znam, ali ih je pitao: “Što će biti s nama?” Oni su šapnuli: “Ništa mi ne znamo!” Poslije je došao komandant korpusa, pa je rekao: “Tko god ne da oružje iznad 13 godina, bit će strijeljan!” Ja sam bio malo slobodniji, valjda iz straha, rekao sam: “Nitko nema ni ‘čakije’, možete odmah!”

Dr. Frane Jelavić: Što se tiče fra Mariofila, on je bio genijalac, što bi se danas reklo. On je od mene samo jedanaest godina stariji. Bio je nogometno slabiji, volio je igrati. Bio je, kako rekoh, genijalan. Išao je naprijed više nego Crkva, jer on se ponašao stvarno onako kako se današnji naši dečki ponašaju: sviraju gitare itd., suživjeli su se sa svijetom, što je idealno. Zapravo, hoću reći da je i on sve novo prihvatio i bio je kao prefekt puno bolji od drugih. Mi smo ga zvali “Lindo”. On je bio jako skroman. Imao je djevičanski smiješak, a [fra Leonardo] Rupčić je bio strog. I znam, kad sam čitao privatnu lektiru, pitao bi me: “Frane, de reci što čitaš? Ti čitaš, a dolje ti je lektira!” Ja bih to skrio, a on je htio vidjeti naslov. To su detalji koji pridonose čovjekovu odgoju. Tu je njegova bit. Bio je izvanredno točan.³³

Smrt

O fra Mariofilovoj smrti ne znamo do danas ništa sa sigurnošću. Redovito se bilježilo da su ga ubili partizani oko 12. veljače 1945. negdje u blizini Širokog Brijega, u 32. god. života, 15. god. redovništva i 9. god. svećeništva. Ne zna mu se za grob. Dodaje se ponekad da je prije smrti pokopavao neke ubijene zarobljenike (ili pobijene fratre), prije nego su ubili i njega samoga.³⁴

O posljednjim danima na Širokom Brijegu svjedočila je s. Emerana Kozina, samostanska kuharica. Ona kaže kako su fratri, i svećenici i klerici, kao i sestre, u vrijeme borbi bili smješteni u podrumu, među bačvama. Nitko nije pucao, jer nisu uopće niti izlazili iz skloništa u podrumu. Vojske nikakve nije bilo u samostanu. Nijemci su zauzeli zgradu gimnazije i jedan dio sjemeništa, a ustaše su neko vrijeme bili u

33 *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, prir. J. Zovko i I. Šarac, Mostar, 2024., str. 186-189. Usp. J. TOMAŠEVIĆ KOŠKA, *Istina o ubijenoj gimnaziji*, Zagreb, 1997., str. 136-139.

34 Andrija NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici 1524.-1945.*, Mostar, 1992., str. 191-192; A. NIKIĆ, *Događajnica Bosne i Hercegovine 614.-1918.*, Mostar, 2003., str. 637-638; Ante MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, Mostar, 2007., str. 40; Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, Zagreb, 2007., str. 586; Č. MAJIC, “Nasilna smrt na hercegovačkom kamenjaru,” *Naša ognjišta*, br. 12/2008., str. 25.

konviktu. Opisuje kako su partizani ušli u samostan 7. veljače 1945 oko podne, pljačku, zatvaranje, te ponašanje fratara prije pogubljenja. Jedna skupina fratara: fra Andrija Jelčić, gvardijan; fra Mariofil Sivrić, vikar; fra Rade Vukšić, fra Bonifacije Majić, fra Leonardo Rupčić, fra Fabijan Paponja, svi profesori ili odgojitelji, te brat laik fra Melhior Prlić, otišli su dan prije, 6. veljače, iz samostan niz brdo do franjevačke hidrocentrale i mlinice, te se tu sklonili. Ti su fratri po završetku pucnjave izišli i došli do samostana, te su ih partizani pokupili na kamion i odvezli u nepoznatom pravcu. Kasnije je s. Emerana čula kako su dovezeni u Split i tamo pobijeni na nekom novom groblju. Čula je i to da je netko vidio fra Mariofila kako pokopava mrtvace na groblju Sajmište.³⁵ No, pouzdanih informacija o fra Mariofilovu svršetku do danas nema.

Marijan Sivrić, bratić fra Mariofilov, imao je pak sljedeće informacije: “Prije nego što su partizani došli, stari svećenici su mu govorili da bježi jer je mlad i može se izvući. Međutim, fra Mariofil je rekao: ‘Ja neću od svoga naroda,’ te je tri dana nakon masakra pokopavao mrtve svećenike, a kasnije su partizani došli, odveli ga iz samostana iz Širokog Brijega i ubili. Gdje je ubijen, ne znamo, a postoji nekoliko verzija o njegovoj smrti. Prva verzija je da je ubijen u Polugrinama kod Širokog Brijega; druga verzija je da je ubijen kod Zagvozda, između Vrgorca i Imotskog, a postoji i verzija da je bačen u Plavo jezero kod Imotskog.”³⁶

U Zagvozdu nije ubijen, jer nije odveden sa skupinom fratara koja je tamo ubijena, a teško da je bačen i u jezero. Polugrinu spominje i fra Marko Dragičević, ali on ispravno navodi da fra Mariofil nije pokapao ubijene franjevce, jer su oni ubačeni u protuzrakoplovno sklonište, poliveni benzinom i zapaljeni, a njihove su kosti izvađene tek 1969. i pokopane u širokobriješku crkvu 1971. godine, nego je s drugima pokopavao ubijene vojnike i civile, koji su stradali za vrijeme borbi oko Širokog Brijega ili su ih partizani pobili po zauzeću grada. Fra Marku su kasnije pričali očevdci, ljudi sa Širokog Brijega, da su fra Mariofila vidjeli dva-tri dana nakon pada Širokog Brijega sa skupinom zarobljenika; on je obavljao obred pokapanja stradalih i pobijenih. Potom je nestalo i njega, ali se ne zna gdje je završio. Kasnije je fra Marko saznao da je na prijevoju Polugrini, kad se ide od Širokog Brijega prema Buhovu i dalje prema Brotnju, viđeno dvadesetak leševa, bez odjeće na sebi, koje su tu partizani pobili, a u blizini i jedan habit koji je bio prebačen preko nekoga graba ili jasena. Fra Marko pretpostavlja da su to bili upravo zarobljeni njemački vojnici, koje je on vidio da su ih 8. veljače partizani doveli u samostan na Široki Brijeg. Najprije su poslužili partizanima da pokopaju mrtvace, a potom su i njih ubili. Sudeći

35 Arhiv Vicepostulature na Širokom Brijegu: Zapisnik o izpitu svjedoka s. M. Emerane Kozina o tragediji franjevaca na Širokom Brijegu u veljači godine 1945. (zapisnik vodili fra Bonicije Rupčić i fra Rufin Šilić 23. listopada 1945.).

36 A. BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, str. 586.

po habitu, među njima je bio i fra Mariofil Sivrić, kojemu su partizani dopustili da pokopa pobijene po katoličkom obredu, a onda su i njega ubili s vojnicima koji su zakopavali mrtve koji su bili poginuli u borbama.³⁷

Svakako, franjevci su uskoro saznali za njegovu sigurnu smrt, te su mise za njega (u Mostaru) proslavljene 30. travnja 1945.³⁸

Zašto je upravo fra Mariofil izabran od toliko fratara da obavi obrede pokopa, možda određeno objašnjenje daje fra Anđeo Herceg u svom prisjećanju na te posljednje mjesece na Širokom Brijegu, gdje je i on bio kao đak. Fra Anđeo kaže da je fra Mariofil bio samostanski vikar, te da je bio veoma okretan i lako uspostavljao kontakte s časnicima i vojnicima onih vojski koje su boravile na Širokom Brijegu, dakle s Nijemcima i ustašama: “O njemu znam samo to: Kad smo bili u zbornici sakupljeni, on je najviše kontaktirao sa oficirima i vojnicima, koji su tada povremeno dolazili i navraćali. On je nekako bio najokretniji, najslobodniji i najkuražniji i s njima je najviše razgovarao. Što je razgovarao, ne znam, jer sam ja podalje stao.”³⁹ Tako je bilo zacijelo i s partizanskim oficirima i vojnicima, a možda fra Anđeo čak i govori o tom zadnjem danu u samostanu. Svakako, možda ga je upravo njegova otvorenost i komunikativnost izdvojila od ostalih, pa nije ubijen niti s prvom, niti s drugom skupinom širokobrijeških fratara. Ali ništa mu nije pomoglo da kasnije i sam ne bude ubijen, nego, naprotiv, i on je ubijen.

Još nitko ne zna gdje je pokopan fra Mariofil i skupina njemačkih zarobljenih vojnika s kojom je najvjerojatnije ubijen na Polugrini. Možda će nova iskapanja masovnih grobnica u širokobriješkoj ili ljubuškoj općini dati neke odgovore?⁴⁰

Dr. fra Robert Jolić

37 Svjedočenje fra Marka Dragičevića o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu (2. dio), tonski zapis. Čuva se u Arhivu Vicepostulature na Širokom Brijegu.

38 Arhiv Provincije: mise za pokojne fratre 1940.-1955., str. 106.

39 Fra Andrija Nikić: Svjedočanstva očevidaca, 1971. Razgovor s fra Anđelom Hercegom.

40 O tim iskapanjima Miljenko STOJIC, “Tragom komunističkih zločina na području općine Široki Brijeg”, *Stopama pobijenih*, br. 5, Humac, 2010., str. 9-16. O iskapanju na području općine Ljubuški gl. prilog u istome broju *Stopama pobijenih*.

KRVLJU OPEČAĆENI ZA NEBO

Životopisi šezdeset šestorice hercegovačkih franjevaca
ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraću

Priredio:
dr. fra Robert Jolić

Mostar, 2025.